

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

СТЕПАНЕЦЬ ДМИТРО СЕРГІЙОВИЧ

УДК 334.78: 658/.114.5

**ДІАГНОСТИКА ДИСБАЛАНСІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ
ВЕРТИКАЛЬНО ІНТЕГРОВАНІХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Краматорськ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Коверга Сергій В'ячеславович,
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Міністерства освіти і науки України (м. Слов'янськ),
завідувач кафедри менеджменту

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Касьянова Наталія Віталіївна**,
Національний авіаційний університет МОН України (м. Київ), професор
кафедри економічної кібернетики;

кандидат економічних наук, доцент **Стрельников Роман Миколайович**, ДВНЗ
«Донецький національний технічний університет» МОН України
(м. Покровськ), докторант кафедри обліку, фінансів та економічної безпеки.

Захист дисертації відбудеться 21 квітня 2018 року о 8³⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, бул. Машинобудівників, 39а, ауд. 6220.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.

Автореферат розісланий *17 березня 2018 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

С.О. Пипко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Найважливішою особливістю початкової стадії розвитку економічних систем ринкового типу стала активізація інтеграційних процесів в реальному секторі національної економіки. Подальші фази розвитку промисловості в Україні характеризувалися посиленням кризових явищ, нездатністю підприємств до зміцнення їх конкурентних переваг, збереження стійкості та посилення темпів інноваційного розвитку. Протиріччя, що виникають в ході ухвалення рішень про напрями розвитку інтегрованих компаній, визначають необхідність діагностики дисбалансів їх функціонування за умов негативної динаміки зовнішнього середовища. Складність подібних досліджень для підприємств вертикально інтегрованих корпоративних структур (ВІКС) обумовлена серйозним розривом в ефективності роботи бізнес-підрозділів, що входять до їх складу, необхідністю оцінки вектору розвитку інтегрованої структури з урахуванням міри збалансованості бізнес-одиниць, неоднозначним впливом зовнішнього середовища, яке представлене набором ринків та їх сегментів.

Обґрунтуванням напрямів вирішення окремих проблем функціонування інтегрованих бізнес-структур займалися О. Амоша, Е. Альтман, М. Бішоп [*M. Bishop*], М. Блієр [*M. Blier*], Б. Джордан [*B. Jordan*], Д. Кемпбел [*J. Campbell*], Г. Коллінгз [*G. Collins*], К. Крістенсен [*C. Christensen*], Д. Лук'яненко, Р. Нельсон [*R. Nelson*], М. Портер [*M. Porter*], Н. Рекова, Р. Стрельников та ін. Помітний вклад в розробку теоретичних і методичних положень управління розвитком підприємства на основі кількісних критеріїв внесли вітчизняні та закордонні дослідники: С. Бір [*S. Beer*], Р. Каплан [*R. Kaplan*], Н. Касьянова, С. Коверга, В. Ляшенко, Д. Нортон [*D. Norton*], Ю. Погорєлов, О. Пушкар, О. Раєвнева, Й. Шумпетер [*J. Schumpeter*] та інші.

Проте можна стверджувати, що в сучасних наукових школах практично не використовується діагностичний підхід до коригування вектору розвитку підприємства, який передбачає оцінку і прогноз індикаторів розвитку інтегрованої структури з урахуванням міри дисбалансів взаємодії її підсистем. Нерозв'язаним залишається питання ефективного управління розвитком підприємства з урахуванням міри збалансованості його функціонування в умовах інтеграції. Відсутні комплексні алгоритми діагностики вектору розвитку підприємств вертикально інтегрованої структури на основі реалізації комплексу якісних і економіко-математичних методів оцінки ефективності процесів регулювання дисбалансу для вибору стратегій розвитку підприємства з урахуванням зовнішньої динаміки. Вищевикладене визначило вибір теми, цілей, завдань і структури дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Донбаської державної машинобудівної академії у рамках тем: «Інструменти забезпечення соціальної відповідальності бізнесу: мікро- та макрорівень» (номер державної реєстрації 0115U004738, 2015-2017 рр.), де автором запропонований комплексний методичний підхід побудови індикаторів розвитку підприємств за показниками управління організаційно-кадровою діяльністю; «Альтернативні джерела фінансування інвестиційних проектів промислового підприємства в умовах ризику» (номер

державної реєстрації 0115U004733, 2015-2017 рр.), у рамках якої автором розроблена методика оцінки рівня ризиків втрат від дисбалансу розвитку підприємств ВІКС, що відрізняється модернізацією комплексу методів оцінки і отриманням нових результатів із застосуванням оптимізаційних підходів і процедур.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних засад, розробці методичного забезпечення та науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління підприємствами вертикально інтегрованої корпоративної структури на основі діагностики дисбалансів їх розвитку.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено наступний комплекс завдань:

сформувані понятійний апарат діагностичних досліджень дисбалансу розвитку підприємств;

дослідити особливості розвитку вертикально інтегрованих компаній енергетичної галузі з позиції класифікації дисбалансів та можливостей їх подолання;

обґрунтувати концептуальні положення діагностики дисбалансів розвитку підприємств на основі генезису методів і процесів управління розвитком складних економічних систем;

розробити систему індикаторів розвитку підприємств з метою оцінки збалансованості розвитку підприємств;

сформувані комплекс критеріїв та показників оцінки дисбалансів, який дозволить удосконалити методику інтегральної оцінки рівня дисбалансу розвитку підприємств ВІКС;

розвинути методичний підхід до оцінки втрат і ризиків від дисбалансів процесу розвитку підприємства;

удосконалити науково-методичний підхід до управління ВІКС за показниками дисбалансів розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу.

Об'єкт дослідження – процеси розвитку підприємств вертикально інтегрованої корпоративної структури за сучасних умов.

Предмет дослідження – теоретико-методичні, організаційні та науково-практичні засади діагностики дисбалансів розвитку вертикально інтегрованої компанії енергетичної галузі.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано систему загальнонаукових і спеціальних методів: *абстрактно-логічний* – для уточнення теоретичних засад розвитку ВІКС; *методи аналізу та синтезу* – для обґрунтування концептуальних положень діагностики дисбалансів розвитку підприємств ВІКС; *системного та економіко-статистичного аналізу* – для критичного аналізу стану енергетичної галузі України, оцінки динаміки фінансових і господарських показників окремих підприємств галузі; *системно-структурний аналіз* – для формування методологічних засад та методичних рекомендацій щодо формування індикаторів розвитку підприємства; *економіко-математичного моделювання* – для оцінки дисбалансів розвитку підприємств, при формуванні системи індексів якості управління розвитком; *метод аналізу ієрархій* – для оцінки рівня ризиків втрат від дисбалансу; *узагальнення* – при узагальненні результатів та формулюванні висновків дослідження.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі акти Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, дані Державної служби статистики України, фінансово-економічна звітність підприємств паливно-енергетичного комплексу, монографічна та періодична література за темою дисертації, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна отриманих результатів. Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає в удосконаленні теоретичних положень і розробці науково-методичних підходів щодо діагностики рівня дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованої корпоративної структури енергетичної галузі. Результати та ключові положення дисертації, які характеризують її наукову новизну і відображають внесок автора в розвиток економічної науки, полягають у такому:

уперше:

обґрунтовані концептуальні положення діагностики дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованої корпоративної структури, які передбачають оцінку рівня дисбалансу з використанням індикаторів розвитку ключових підсистем компанії та побудову діагностичної карти дисбалансів розвитку корпоративної структури що дає змогу конкретизувати механізм управління розвитком підприємств корпоративної структури з урахуванням дисбалансів та узгодження інтересів зацікавлених сторін;

удосконалено:

систему критеріїв і показників, що дозволяють оцінювати рівень дисбалансу розвитку вертикально інтегрованої компанії за показниками збалансованості функціонування її ключових підсистем: «рівень дисбалансу», «формування вектору розвитку за показниками дисбалансу», «індикатори розвитку» і запропоновано використовувати їх для обґрунтування доцільності використання специфічних функцій управління дисбалансами;

методичний підхід до оцінки рівня ризиків втрат від дисбалансів розвитку підприємств ВІКС, що відрізняється модернізацією комплексу методів оцінки із застосування оптимізаційних підходів і процедур, що дозволяє визначити критичні дисбаланси та становить основу для формування стратегії розвитку компанії та її окремих бізнес-структур, яка дасть можливість оперативно вжити заходів щодо зниження дисбалансу розвитку підприємств;

науково-методичний підхід до управління розвитком підприємств ВІКС за показниками дисбалансу, що відрізняється вдосконаленням комплексу методів оцінки показників розвитку підприємства на основі методу головних компонент, індексів якості управління розвитком за показниками дисбалансу, виявлення суттєвості економічних ризиків збитків від дисбалансу індикаторів розвитку підприємства методом аналізу ієрархій та можливістю регулювати рівень дисбалансу в прийнятному діапазоні індикаторів, що забезпечують компроміс інтересів бізнес-структур і ВІКС в цілому.

дістали подальшого розвитку:

понятійний апарат діагностичних досліджень процесу розвитку підприємств на основі уточнення поняття «індикатори розвитку» як показників, що дозволяють судити про стан або зміну економічних, соціальних або екологічних змінних в процесі розвитку системи, та поняття «дисбаланс розвитку», яке відрізняється від

існуючих розумінням його як неприпустимої міри розбіжності індикаторів розвитку корпоративної структури, що порушує узгодженість і збалансованість функціонування її підсистем;

класифікація видів дисбалансів ВІКС за ознаками «низький» рівень (консенсус інтересів), «середній» (компроміс), «високий» (дисбаланс), що дозволяє розширити межі застосовності отриманих на цій основі результатів в діапазоні зміни узгодженості інтересів «дисбаланс-компроміс-консенсус» та дає можливість вивчити причинно-наслідкові зв'язки в процесі регулювання дисбалансів розвитку підприємств ВІКС;

система індикаторів розвитку підприємства як локальних показників вектору розвитку підсистем, що входять до складу інтегрованої корпоративної структури, з точки зору ефективності матеріальних, технічних, фінансових, інвестиційних процесів, а також ефективності системи управління і соціалізації, дозволяє виявити природу і умови виникнення дисбалансу в розвитку ключових напрямів бізнес-структур.

Практичне значення отриманих результатів. Положення і висновки дисертаційної роботи прийняті до впровадження керівництвом ПАТ «ДТЕК Донецькобленерго» зокрема, при оцінці рівня ризиків втрат від дисбалансу процесу розвитку компанії (довідка від 30.01.2017 № 09/ис-88-17). Підхід до оцінки індикаторів розвитку підприємства використано в діяльності ПрАТ «Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш» для зменшення ризиків втрат від впровадження нераціональної стратегії підприємства (довідка від 12.12.2016 р. №02/83). Результати дисертації використовуються в навчальному процесі Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні курсів «Стратегія підприємства», «Проектний аналіз», «Економічна діагностика» (довідка від 17.01.2017 р. № 085-06/01).

Особистий внесок здобувача. Дисертацію виконано здобувачем самостійно, в ній запропоновано авторський підхід до вирішення наукового завдання щодо діагностики дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих корпоративних структур енергетичної галузі України. Внесок дисертанта в роботи, опубліковані у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертації обговорювалися та були схвалені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема, «Ukraina-Polska – Współpraca Synergetyczna» (Слов'янськ, 2017 р.), «Перспективні напрямки сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 2016 р.), «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання» (Кременчук, 2016 р.), «Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності» (Кременчук, 2015 р.), «Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу» (Суми, 2015 р.), «Модернізація та суспільний розвиток національної економіки» (Одеса, 2015 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 14 наукових працях, з яких: дві колективні монографії, п'ять статей у наукових фахових виданнях, у тому числі три статті – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз; одна стаття в інших виданнях; шість – публікації в матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 5,74 ум.-друк. арк., з яких

особисто автору належить 4,24 ум.-друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (207 найменувань на 21 сторінці), 4 додатки (на 11 сторінках), містить 28 таблиць і 21 рисунок. Загальний обсяг роботи становить 218 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи діагностики дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих структур**» досліджено та розвинуто теоретичний базис розуміння сутності понять «індикатор розвитку», «дисбаланс розвитку», «діагностика дисбалансу розвитку»; доведено необхідність аналізу процесів розвитку вертикально інтегрованих корпоративних структур з позиції їх збалансованості, систематизовано і розвинуто концептуальні положення діагностики дисбалансів розвитку вертикально інтегрованої компанії та підприємств, що до неї входять.

Управління розвитком підприємства в сучасних економічних реаліях вимагає акцентування уваги дослідників на параметрах, показниках і характеристиках дисбалансу як результату відсутності чіткої узгодженості роботи внутрішніх підсистем підприємства. Багатовекторність і невизначеність функціонування складної корпоративної структури формується під впливом зовнішніх і внутрішніх зацікавлених сторін і викликає дисбаланс розвитку її підсистем, що впливає на процес збереження або досягнення стійкого розвитку інтегрованої бізнес-структури в цілому.

Вертикально інтегровані структури являють собою комплекс різнопрофільних підприємств, діяльність яких спрямовано на реалізацію повного циклу виробництва за багаторівневою схемою. Процес розвитку ВІКС повинен враховувати чинники і проблеми розвитку підприємств окремих галузей, що входять до її складу, перерозподіляти ресурси та інтереси на внутрішні підсистеми. Отже, виникає задача формування системи локальних показників комплексних характеристик у вигляді індикаторів розвитку в розрізі основних підсистем (наприклад, видобуток вугілля, генерація та дистрибуція електроенергії, тощо), основне завдання яких – сформуванню інтегральну оцінку рівня дисбалансу розвитку як корпоративної структури в цілому так і окремих підсистем, виявити причини втрат і можливих ризиків від зростання дисбалансу під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників. Вирішити таке комплексне завдання можна шляхом розробки діагностичного підходу і відповідного аналітичного інструментарію оцінки незбалансованості процесу розвитку підприємств ВІКС. Оскільки розвиток це процес, то будь-яке порушення економічної рівноваги в системі, збалансованості процесів, потоків, розрив цілей і результатів під впливом внутрішніх і зовнішніх змінних динаміки цього процесу і є дисбаланс.

У якості показників оцінки розвитку економічної системи в роботі пропонується використовувати «індикатори розвитку» – показники, які дозволяють судити про стан або зміну економічних, соціальних або екологічних змінних в процесі розвитку системи.

На підставі проведеного аналізу понять і категорій, що формують основу вивчення дисбалансів в економічних системах, в роботі пропонується наступне трактування дисбалансу розвитку – це векторна інтегральна характеристика глибини розбіжності індикаторів розвитку підприємств, викликана відсутністю збалансованості функціонування окремих бізнес-підрозділів. Векторність поняття витікає з природи оцінки розриву між цілями і результатами, розбіжністю між фактичними і необхідними значеннями індикаторів розвитку. При цьому, дисбалансом слід вважати неприпустимий рівень розбіжності індикаторів розвитку підприємства.

Для діагностики дисбалансів розвитку інтегрованої структури пропонується наступний набір індикаторів розвитку, які дозволяють прийняти рішення про необхідність змін, а згодом – оцінити ефективність проведених змін. В свою чергу індикатори розвитку підприємств ВІКС енергетичного профілю повинні включати всі основні групи показників діяльності господарюючого суб'єкту: результати виробництва та реалізації продукції, розмір та ефективність потенціалу підприємства, показники його фінансового стану, рівень розвитку персоналу, тощо.

Під діагностикою дисбалансів розвитку розуміємо комплекс аналітичних, оціночних і прогнозних процедур, що дозволяють ідентифікувати інтегральний рівень дисбалансу, глибину розбіжності індикаторів розвитку корпоративної структури та її підсистем, відповідність їх цілям розвитку підприємства, галузі та економіки країни в цілому.

Концептуально ступінь дисбалансу може оцінюватися зоною компромісу інтересів, необхідної для нормального функціонування системи управління підприємством, та рівнем розбіжності індикаторів розвитку. Необхідна кількісна оцінка таких індикаторів розвитку для визначення економічної ефективності управління дисбалансами. При цьому слід мати на увазі, що без застосування відповідного механізму управління, протиріччя неминуче переростають в конфлікт інтересів бізнес-структур. Призначення системи управління дисбалансами полягає в реалізації таких процесів розвитку, які повинні забезпечити практично прийнятне виконання вимог зростання показників збалансованості, забезпечення ефективності корпоративної структури як в коротко-, так і довгостроковому періодах.

Таким чином, актуальною є задача безперервного формування системи управління розвитком підприємства, яка забезпечує мінімізацію розбіжності індикаторів розвитку ВІКС та підприємств, які входять до її складу. Система повинна забезпечувати узгодженість дій корпоративної структури та її підсистем в досягненні нормативних або максимальних значень індикаторів розвитку на основі сформованих концептуальних положень діагностики дисбалансів розвитку підприємств ВІКС (рис. 1). Перехід від вихідного стану системи при незадовільних показниках дисбалансу та ефективності, низьких показниках якості управління розвитком підприємства і максимально невикористаних резервах розвитку до більш високих результатів здійснюється за допомогою специфічних функцій управління дисбалансами.

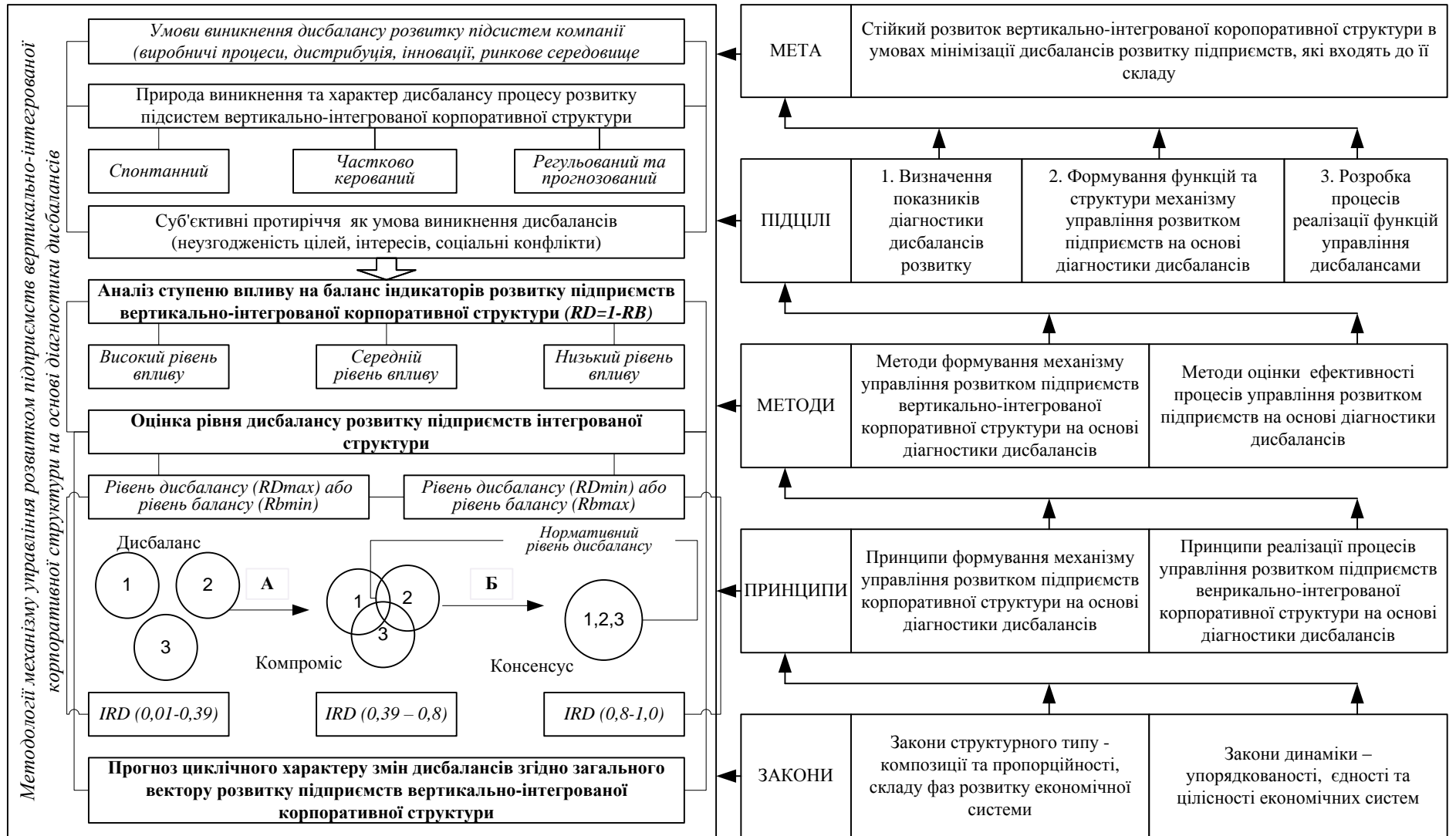

Рис. 1. Концептуальні положення діагностики дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованої корпоративної структури

Взаємозв'язок між законами, факторами і методами система управління розвитком підприємств ВІКС на основі діагностики дисбалансів може бути показана у вигляді дерева рішень дослідження, в якому доцільно виділити три гілки: визначення індикаторів розвитку підприємств ВІКС та виявлення дисбалансів між ними; формування функцій і структури процесу діагностики дисбалансів розвитку підприємств в залежності від характеру змін середовища; розробка процесів реалізації функцій управління розвитком підприємств ВІКС на основі діагностики дисбалансів.

У другому розділі **«Інструментарій діагностики дисбалансів розвитку корпоративної структури»** на основі аналізу енергетичної галузі України визначено специфіку функціонування вертикально інтегрованих компаній в умовах енергетичного ринку та виявлено основні дисбаланси розвитку підприємств корпоративної структури на прикладі підприємств Групи ДТЕК.

Ключовим завданням інтеграційних структур є забезпечення економічного ефекту від посилення взаємодії окремих бізнес-процесів. Формування вертикально інтегрованих компаній, в рамках яких можливий ефективний контроль всього ланцюжка виробництва продукції, стало результатом структурно-організаційних змін в енергетичному комплексі, що обумовлює вибір основних методів здійснення фінансово-господарської діяльності в галузі. В енергетичній галузі процеси вертикальної інтеграції розвивалися в напрямку від геологорозвідки до виробництва електроенергії та її транспортування. Основними передумовами цього процесу слід вважати прагнення ВІКС опанувати ринком кінцевого попиту в умовах його достатньої насиченості та зменшення ефективності капіталовкладень в освоєння нових енергоресурсів.

Основу енергетичної галузі України складають п'ять енергогенеруючих компаній, які об'єднують 14 потужних ТЕС. Група ДТЕК – стратегічний холдинг, що розвиває чотири напрями бізнесу в енергетичній галузі: видобуток вугілля та природного газу, виробництво електроенергії на станціях теплової енергетики та вітрогенерації, постачання тепла й електроенергії кінцевим споживачам, надання енергосервісних послуг. Так, галузь теплової генерації Групи ДТЕК забезпечує понад третину всіх потреб України в електроенергії. Не зважаючи на негативну динаміку і рівень завантаження виробничих потужностей компанії в цілому результати її господарської діяльності вельми позитивні (табл. 1).

Так, у 2016 році видобуток вугілля шахтами ДТЕК становив 31,3 млн тонн (+8,9 % до 2015 року), це дозволило збагачувальним фабрикам наростити збагачення рядового вугілля та випуск концентрату до 23,7 і 14,0 млн тонн відповідно. Відпуск електроенергії – 40,1 млрд кВт•год (+4,7 %), передавання електроенергії мережами – 45,8 млрд кВт•год (+1,6 %), видобуток природного газу – 1,6 млрд куб. метрів (+25 %). Консолідований виторг Групи ДТЕК поступово зростає, але це великою мірою пов'язано не зі збільшенням обсягів виробництва, а з інфляційними процесами в країні. Разом с тим, ситуація у структурних підрозділах Групи ДТЕК суттєво відрізняється від результатів господарської діяльності компанії в цілому. Але результати господарської діяльності окремих підприємств, що входять до складу Групи ДТЕК, говорять про незбалансованість їх розвитку та великі розбіжності щодо ефективності управління (рис. 2).

Показники господарської діяльності Групи ДТЕК

Показники	Од. вим.	2012	2013	2014	2015	2016
Видобуток вугілля	тис. тонн	39693,3	41408	37122	28692,0	31250,6
Збагачення вугілля:						
рядове вугілля	тис. тонн	27692,3	32970	26401	19965,8	23731,0
випуск концентрату	тис. тонн	18300,1	21908	17092	12279,4	15006,5
Генерація електроенергії	млн кВт*год	51918,4	53054	47790	38284,1	40071,0
Передавання електроенергії мережами	млн кВт*год	53918,4	56896	53770	45086,4	45809,2
Експорт електроенергії	млн кВт*год	9707,0	9829	7988	3555,1	3983,9
Експорт вугілля	тис. тонн	2745,1	4732	4057	1387,1	1333,1
Імпорт вугілля	тис. тонн	1,4	-	1687	404,1	222,2
Імпорт газу	млн куб м	-	-	-	23,7	15,4
Видобуток природного газу	млн куб м	-	92	752	1304,6	1630,9
Видобуток газового конденсату	тис. тонн	-	41	29	45,3	56,1
Виторг	млн. грн.	82581	92817	93254	95375	131815
Собівартість реалізованої продукції	млн. грн.	70816	82956	79970	87321	105824
ЕВІТДА	млн. грн.	16936	14699	19865	7508	30621
ЕВІТДА margin, %	%	20,5	15,8	20,3	8	23
Чистий прибуток / збиток	млн. грн.	5954	2980	-19660	-41890	-1215
Активи	млн. грн.	76404	94137	110784	119757	140597
Капітальні інвестиції	млн. грн.	10193	10310	6460	5015	7134

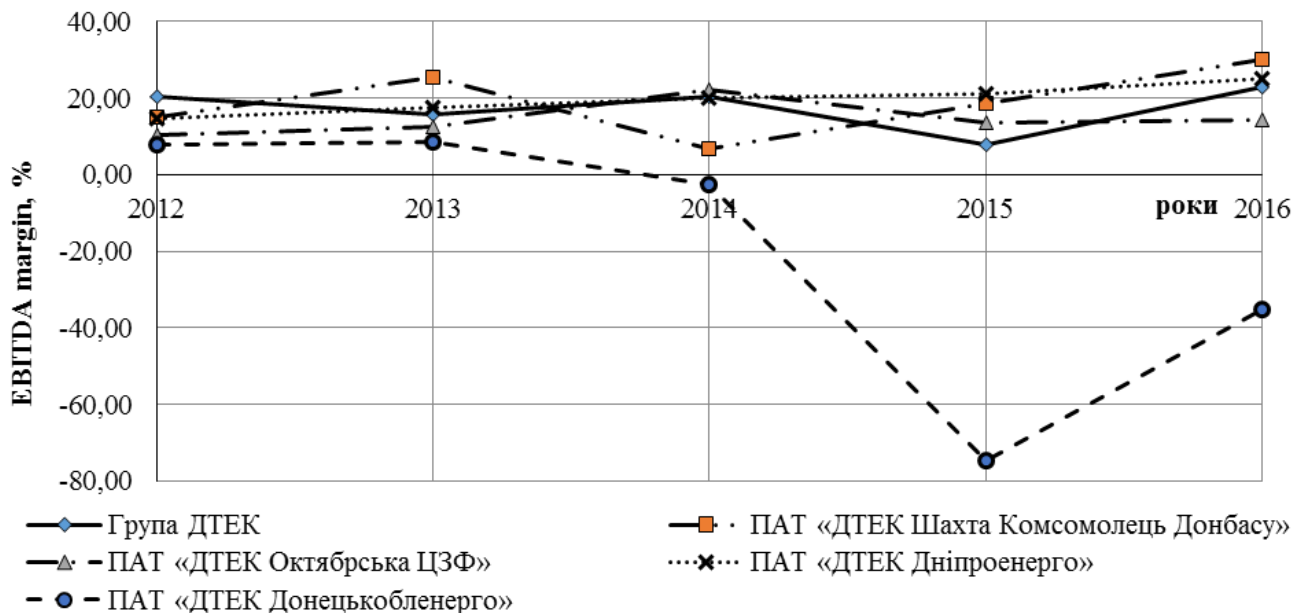

Рис. 2. Динаміка рентабельності (ЕВІТДА margin) підприємств Групи ДТЕК

Об'єктивна оцінка збалансованого функціонування інтегрованої структури не може базуватися на довільному наборі індикаторів розвитку системи. Їх вибір обумовлюється тим, що всі показники в комплексі визначають загальну збалансованість і мають різну значимість для компанії, з точки зору фактичного стану перспективних кінцевих результатів його діяльності. Представлена вертикально інтегрована корпоративна структура включає більше 60 підприємств, індикатори розвитку яких повинні бути враховані у загальнокорпоративній стратегії розвитку. Індикатори розвитку підприємств енергетичної галузі пропонується

досліджувати за такими окремими напрямками: результати фінансової діяльності, що виступає результуючим показником розвитку підприємства; операційна діяльність як основа господарської діяльності та матеріальна база розвитку підприємства; кадрова складова, яка розглядається у якості потенціалу розвитку; організаційно-кадрова діяльність, що пов'язує та сприяє балансуванню трьох складових розвитку підприємства (гроші, капітал, праця).

Результати оцінки індикаторів розвитку підприємств, що входять до Групи ДТЕК (табл. 2) говорять про наявність дисбалансів у всіх сферах.

Таблиця 2

Індикатори розвитку підприємств Групи ДТЕК у 2016 р.

Індикатор розвитку	ПАТ «ДТЕК Шахта Комсомолец Донбасу»	ПАТ «ДТЕК Октябрьська ЦЗФ»	ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго»	ПАТ «ДТЕК Донецьк- обленерго»
Індикатор фінансових результатів	0,725	0,125	0,511	0,333
Індикатор операційної діяльності	0,216	0,109	0,924	0,116
Індикатор організаційно-кадрової складової	0,134	0,082	0,508	0,884

В результаті проведеного дослідження системи індикаторів розвитку підприємств ВІКС енергетичної галузі запропонована модель діагностичної карти дисбалансів розвитку підприємств (рис. 3). У діагностичній карті представлені точки дисбалансів у фінансовій, операційній, організаційній та кадровій сферах, а також враховується вплив зовнішнього середовища.

Для кожної групи індикаторів розвитку був проведений компонентний аналіз за допомогою методу головних компонент, який дозволяє не лише побудувати інтегральний індикатор оцінки відповідного дисбалансу, але виявити його факторну залежність від результатів діяльності підприємства. З урахуванням запропонованої діагностичної карти стає можливим забезпечити постійний моніторинг дисбалансів розвитку підприємств ВІКС.

У третьому розділі «Управління розвитком підприємств вертикально інтегрованої компанії за показниками дисбалансу» запропоновано науково-методичний підхід до управління розвитком підприємств ВІКС за показниками дисбалансу, що відрізняється вдосконаленням комплексу методів управління розвитком підприємства за показниками дисбалансу, що дозволяє оцінити глибину дисбалансів індикаторів розвитку підприємств, оцінити та підвищити якість управління розвитком за окремими специфічними функціями управління та визначити ризик можливих втрат.

Аналіз дисбалансів розвитку підприємств Групи ДТЕК показав мінливість параметрів, характерних для окремих фаз і етапів розвитку підприємства. Виявлені діапазони зміни індикаторів розвитку (верхні і нижні межі регулювання рівня балансу в межах зон «дисбаланс-компроміс-консенсус») дали можливість співвіднести ці параметри з конкретними етапами розвитку підприємств, з урахуванням змістовної оперативної оцінки індексів рівня балансу (*IRB*) та індексів якості управління розвитком (*IMi*) за формулами:

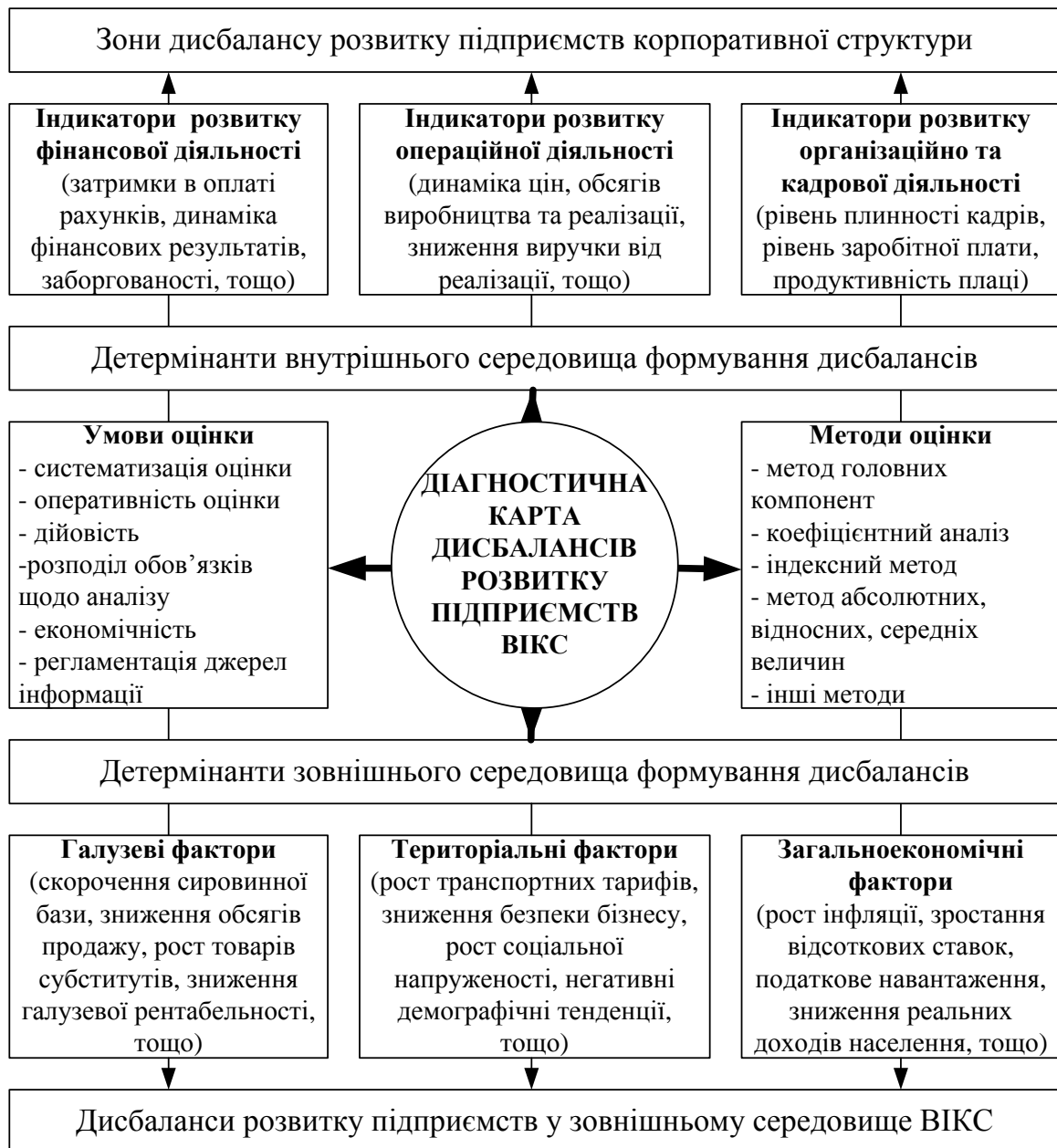

Рис. 3. Схема моделі діагностичної карти дисбалансів розвитку підприємств ВІКС

$$IRB = \frac{|\overline{IM}_f - IM_p|}{|IM_{max} - IM_{min}|} \leq 1, \quad IM_i = \frac{|\overline{RD}_f - RD_p|}{|RD_{max} - RD_{min}|} \leq 1,$$

де $\overline{IM}_f, IM_p, IM_{max}, IM_{min}, \overline{RD}_f, RD_p, RD_{max}, RD_{min}$ — середнє фактичне, планове, максимальне та мінімальне значення показника якості управління розвитком за показниками дисбалансу та показника дисбалансу відповідно.

В результаті була створена система управління за параметрами дисбалансу підприємства при застосуванні спеціальних функцій управління (FM_{ij}) в механізмі управління розвитком підприємства. Розраховані значення індексів якості, отримані при детермінованих параметрах якості виконання функцій ($IM_1, IM_2 \dots IM_{10}$), служать показниками-факторами результуючого вихідного властивості рівня балансу (RB):

$$RB = 0,25 + 0,1IM_1 + 0,1IM_2 + 0,06IM_3 + 0,09IM_4 + 0,05IM_5 + 0,08IM_6 + 0,08IM_7 + 0,06IM_8 + 0,12IM_9 + 0,15IM_{10}$$

До спеціальних функцій управління, що доповнюють базові функції управління відносяться: формування цілей розвитку за критеріями зменшення або збереження дисбалансу (FM_1), контроль змін показників дисбалансів (FM_2), регулювання розвитку персоналу в напрямку мінімізації дисбалансу підприємства (FM_3), формування стратегії розвитку за критеріями збереження компромісу або зменшення дисбалансу (FM_4), координація базових і спеціальних функцій у виконанні процесу регулювання дисбалансу (FM_5), забезпечення спрямованості індивідуальних дій персоналу і структурних підрозділів на досягнення і збереження балансу (FM_6), формування стилю лідерства, спрямованого на досягнення балансу розвитку (FM_7), регулювання відповідності структур підприємства цілям зниження дисбалансу розвитку (FM_8), регулювання відповідності цілей розвитку підприємства і суспільства (FM_9), регулювання дисбалансу фінансових показників (FM_{10}). Функції регулюють міжгрупові та організаційні інтереси, які вимірюються сукупністю індексів якості управління розвитком (IM_i) і показників застосування функцій управління (FM_{ij}).

Результати змістовного аналізу отриманих значень індексів якості управління розвитком підприємства за показниками дисбалансу індикаторів розвитку підприємств наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Індекси якості управління розвитком підприємств Групи ДТЕК

Умовна позначка	Індекс	Характеристика реалізації спеціальних функцій управління розвитком підприємства за показниками дисбалансу
FM_1	4	немає можливості формувати індикатори розвитку за критеріями збереження або зменшення дисбалансу в зоні допустимих значень індикаторів розвитку «компроміс-консенсус».
FM_2	4,6	немає можливості контролювати зміни індикаторів розвитку компанії та індикаторів розвитку її бізнес-структур.
FM_3	4,9	індикаторів розвитку підприємств в цілому знаходяться в зоні допустимих значень «компроміс-консенсус»
FM_4	4,1	стратегія розвитку підприємств формується в більшій мірі з урахуванням інтересів компанії та мінімальної важливості інтересів зацікавлених сторін
FM_5	4,4	слабка координація дій в процесі управління розвитком підприємств за показниками дисбалансу, що веде до зростання економічних втрат
FM_6	4,1	низький ступінь узгодженості дій персоналу і структурних підрозділів на забезпечення стійкості процесів управління розвитком підприємства
FM_7	4	недостатня кількість менеджерів, здатних формувати і розвивати команди для організації ефективного процесу управління розвитком підприємства за показниками дисбалансу
FM_8	4,8	керівники безпосередню беруть участь у постановці стратегічних цілей і завдань, спрямованих на зниження рівня дисбалансу і доведення їх до персоналу при спільному навчанні
FM_9	5,3	висока націленість процесів управління розвитком за показниками дисбалансу з дотриманням і досягненням нормативної якості життя персоналу, економічного зростання та екологічного благополуччя в стратегічних планах підприємства
FM_{10}	5,2	високий рівень балансу фінансових індикаторів розвитку компанії та її бізнес-структур

Змістовна інтерпретація параметрів регресійної моделі індикаторів розвитку підприємств дозволяє пояснити факт крайньої нестійкості отриманих числових оцінок моделі для підприємств Групи ДТЕК вкрай високою незбалансованістю розвитку компанії. Перевірка адекватності методики оцінки дисбалансів здійснювалася для визначення відповідності еталонних розрахункових характеристик моделі різних типів. Для цього застосовувалися формальні статистичні критерії при побудові контрольних карт вибіркового середнього, вимірювань індексів якості функцій управління та рівня балансу корпоративної структури в цілому, при визначенні індексів якості за рівнями регресії та виду функції рівня балансу від реалізації спеціальних функцій управління ($FM_1, FM_2, \dots, FM_{10}$). Отримане середнє значення індексу якості управління 4,7 бала узгоджується з отриманим середнім значенням рівня балансу $RB = 4,71$. Отримані значення близькі до верхньої межі дисбалансу, але нижче статусу компромісу індикаторів розвитку підприємства. Отже, можна зробити загальний висновок про наявність і суттєвості явища дисбалансу на підприємствах Групи ДТЕК.

На наступному етапі застосування механізму управління розвитком підприємства за показниками дисбалансу проведено оцінки ризиків втрат від дисбалансів. Для якісної оцінки ризиків застосовано метод аналізу ієрархій Т. Сааті. В результаті розрахунків отриманий стовпець оцінок елементів матриці, який являє собою вектор пріоритетів, що дозволяє ранжувати елементи матриці по заданому критерію оцінки. Найвища ймовірність ризиків Групи ДТЕК: помилки оцінки поточних витрат в результаті високого рівня дисбалансу розвитку компанії в цілому та окремих бізнес-структур, які до неї входять; вимушені виробничі простої унаслідок високого рівня дисбалансу у використанні обладнання. Значна ймовірність у ризиків збоїв графіків фінансування інвестиційних проектів в разі зниження прибутку підприємств; додаткові управлінські витрати, пов'язані з низькою якістю управління розвитком компанії; збільшення транзакційних витрат; помилки планування через низьку узгодженості інтересів підсистем. Представлені ризиків мають великий рівень ймовірності прояву в процесі розвитку підприємств Групи ДТЕК.

У разі подальшого наростання дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованої компанії енергетичного ринку стає управління з урахуванням цілої низки першочергових заходів: інформація про виникнення дисбалансів не повинна поширюватися за межі корпоративної структури. Як правило, при неконтрольованих дисбалансах інформація швидко виходить за межі корпорації, виникає криза довіри з боку контрагентів; з моменту виникнення дисбалансів забезпечується контроль над факторами, які їх провокують. В результаті такого контролю наростання дисбалансів не повинно призводити до загострення відношень між підприємствами корпоративної структури; управління розвитком з урахуванням дисбалансів обґрунтовує необхідність збереження та відновлення господарської діяльності основних підприємств технологічного ланцюгу, основні індикатори розвитку підприємств повинні бути доведено до їх нормативних значень; спрямованість інвестицій в оновлення операційних активів компанії.

Для реалізації зазначених напрямів запропонована схема управління розвитком підприємств корпоративної структури з урахуванням дисбалансів (рис. 5).

*Прийняття рішень щодо
регулювання дисбалансів*

Рис. 5. Алгоритм управління розвитком підприємств ВІКС за показниками дисбалансів

Розроблений алгоритм управління розвитком підприємства за показниками дисбалансу містить чотири основні етапи, які передбачають застосування відповідних математичних методів: регресійного аналізу, змістовної оперативної оцінки, аналізу ризиків збитків від дисбалансів та оцінки ефективності застосування механізму управління розвитком підприємства за показниками дисбалансу.

Таким чином, управління розвитком підприємства з урахуванням дисбалансів дозволяє: підвищити якість управління розвитком в короткостроковому і довгостроковому періодах, яка виражена в інтегральному показнику рівня балансу в діапазоні «компроміс-консенсус»; знизити економічні втрати від запізнення реакції на регулювання дисбалансів розвитку підприємств; оцінити економічні збитки в результаті настання ризикової події через дисбаланс; оперативно вжити заходів щодо зниження дисбалансів розвитку підприємства за допомогою відповідних стратегій. Розробка і функціонування специфічних функцій управління, реалізація стратегій в запропонованому комплексі заходів підвищує якість управління за показниками дисбалансу в напрямку досягнення або збереження розвитку промислового підприємства. Все це підсилює систему управління вертикально інтегрованою корпоративною структурою шляхом забезпечення бачення цінностей і мотивів, установок і загроз; визначення умов, які можуть бути мотивом або бар'єром для роботи.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичні узагальнення та запропоновано нове вирішення актуального завдання розвитку теоретичних положень, розробки науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо діагностики рівня дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованої корпоративної структури енергетичної галузі. У результаті дослідження одержано такі висновки:

1. Аналіз існуючих підходів до теорії управління розвитком підприємств дозволив дійти висновку про необхідність удосконалення методичних підходів до діагностики дисбалансів розвитку підприємств ВІКС, які б враховували специфіку діяльності промислових підприємств енергетичної галузі України. Узагальнено еволюцію наукових поглядів та теоретико-методичних підходів до оцінки рівня дисбалансів розвитку в межах корпоративних структур. Обґрунтовано концептуальні положення, які передбачають оцінку рівня дисбалансу з використанням індикаторів розвитку ключових підсистем компанії та побудову діагностичної карти дисбалансів розвитку корпоративної структури, що дало змогу конкретизувати процес управління розвитком підприємств корпоративної структури з урахуванням дисбалансів та узгодження інтересів зацікавлених сторін.

2. Удосконалено понятійний апарат діагностичних досліджень процесу розвитку підприємств, що дозволило ввести поняття індикатору розвитку як показника, що дозволяють судити про стан або зміну економічних, соціальних або екологічних змінних в процесі розвитку системи. Теоретичним базисом дослідження стала категорія «дисбаланс розвитку підприємства» яка розглядається як неприпустима міра розбіжності індикаторів розвитку підприємств корпоративної структури та порушує узгодженість і збалансованість компанії в цілому. Це дозволило розвинути систему критеріїв і показників оцінки рівня дисбалансів розвитку вертикально інтегрованої компанії за показниками збалансованості функціонування її ключових підсистем: «рівень дисбалансу», «формування вектору розвитку за показниками дисбалансу», «індикатори розвитку» підсистем і використовувати їх для верифікації розрахунків по комплексу економіко-математичних методів інтегральної оцінки дисбалансу;

3. За результатами аналізу діяльності корпоративних об'єднань України виявлено основні проблеми збалансованого розвитку підприємств енергетичної галузі, які входять до ВІКС. На підставі проведеного аналізу визначено високий рівень незбалансованості господарської діяльності підприємств галузі, які входять до корпоративних об'єднань. Доведено необхідність удосконалення системи управління їх розвитком на основі діагностики дисбалансів розвитку з урахуванням особливостей функціонування корпоративних структур у галузі

4. Запропонована класифікація видів дисбалансів за ознаками «низький» рівень (консенсус інтересів), «середній» (компроміс), «високий» (дисбаланс), що дозволяє розширити межі застосовності отриманих на цій основі результатів в діапазоні зміни узгодженості інтересів «дисбаланс-компроміс-консенсус» та дає можливість вивчити причинно-наслідкові зв'язки в процесі регулювання дисбалансів та розширити перспективи практичного використання теорії на практиці управління розвитком ВІКС енергетичної галузі.

5. Розроблено систему індикаторів розвитку підприємств енергетичної галузі як локальних показників розвитку бізнес-підсистем, що входять до складу інтегрованої корпоративної структури, яка дозволила побудувати модель діагностичної карти моніторингу дисбалансів розвитку підприємств. У діагностичній карті представлені точки дисбалансів у фінансовій, операційній, організаційній та кадровій сферах, що дає можливість забезпечити постійний моніторинг дисбалансів розвитку підприємств корпоративної структури.

6. Удосконалено систему критеріїв і показників, що дозволяють оцінювати рівень дисбалансу розвитку вертикально інтегрованої компанії та вдосконалити процес управління розвитком підприємства за допомогою специфічних функцій управління дисбалансами. Впровадження та розвиток сформульованих пропозицій сприяє підвищенню якості управління розвитком Групи ДТЕК та окремих бізнес-структур, що входять до її складу.

7. Розвинуто методичний підхід до оцінки рівня ризиків втрат від дисбалансів розвитку підприємств ВІКС на основі застосування методу аналізу ієрархій, що відрізняється модернізацією комплексу методів оцінки і отриманням нових результатів із застосуванням оптимізаційних підходів і процедур, що дозволяє визначити критичні дисбаланси та становить основу для формування стратегію розвитку компанії та її окремих бізнес-структур, яка дає можливість оперативно вжити заходів щодо зниження дисбалансу розвитку підприємств.

8. Запропоновано науково-методичний підхід управління розвитком підприємств за показниками дисбалансу, який включає комплекс методів оцінки і отриманням нових результатів верифікації розрахункових даних з використанням змістовних індексів якості управління розвитком за показниками дисбалансу, виявлення суттєвості економічних ризиків збитків від дисбалансу цільових показників та можливістю на цій основі розробки стратегії розвитку корпоративної структури.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Stepanets D.S. Target reference points and imbalances of development of industrial enterprises / D. S. Stepanets, S.V. Koverha // Transformations in Contemporary Society: Economic Aspects: Monograph. – Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. – 348 p. – PP. 106-113 (0,44 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : визначено вплив збалансованості і адаптивності розвитку підприємств на рівень дисбалансу (0,22 ум.-друк. арк.).*

2. Степанець Д. С. Діагностичні дослідження дисбалансу розвитку вертикально інтегрованих промислових підприємств / Д.С. Степанець // Ринково-орієнтоване управління інноваційним розвитком: моногр. / За ред. професора С. М. Ілляшенка. – Харків: ТОВ «Діса плюс», 2015. – 448 с. – С. 69-80 (0,70 ум.-друк. арк.).

*Публікації у наукових фахових виданнях та виданнях,
що входять до наукометричних баз*

3. Степанець Д. С. Ризик втрат від дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих структур / Д.С. Степанець // Науковий вісник

Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»¹. – Херсон : ХДУ, 2017. – Вип. 22. – Ч.1. – С. 146-150 (0,44 ум.-друк. арк.).

4. Степанець Д. С. Інтегральна оцінка рівня дисбалансу розвитку підприємств вертикально інтегрованих структур / Д. С. Степанець // Причорноморські економічні студії: наук. журн.² – Одеса: ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2016. – Вип. 12. – Ч.2. – С. 211-215 (0,68 ум.-друк. арк.).

5. Степанець Д. С. Концептуальні основи управління дисбалансами розвитку підприємств вертикально інтегрованих корпоративних структур / Д. С. Степанець // Науковий вісник Ужгородського національного університету: зб. наук. праць³ – Ужгород : УжНУ, 2016. – Вип. 10. – Ч. 1. – С. 154-160 (Сер. «Міжнародні економічні відносини та світове господарство») (0,67 ум.-друк. арк.).

6. Коверга С. В. Понятійний апарат діагностичних досліджень дисбалансу розвитку вертикально інтегрованих промислових підприємств / С. В. Коверга, Д. С. Степанець // Вісник Донецького університету економіки та права : зб. наук. праць. – Артемівськ : ДонУЕП, 2015. – № 2. – С. 120-125 (0,74 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : удосконалено класифікацію видів дисбалансу розвитку промислових підприємств (0,37 ум.-друк. арк.).*

7. Коверга С. В. Створення вертикально інтегрованих виробничих структур і чинники ефективності їх функціонування / С. В. Коверга, Д. С. Степанець // Науковий Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – Краматорськ: ДДМА, 2015. – № 2 (17Е). – С. 242-250 (0,68 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : запропоновано класифікацію чинників, що визначають ефективність інтегрованих бізнес-структур (0,34 ум.-друк. арк.).*

Публікації в інших виданнях

8. Степанець Д. С. Вплив збалансованості і адаптивності розвитку підприємств на рівень дисбалансу / Д.С. Степанець, С. В. Коверга // Перспективні напрямки сучасної науки та освіти: збірка наук. праць (статей) факультету психології, економіки та управління присвяченої 160-річчю від дня народження Івана Франка. – Слов'янськ: ДВНЗ «ДДПУ», 2016. – С. 29-34 (0,38 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : запропоновано модель структурного аналізу рівня дисбалансу (0,19 ум.-друк. арк.).*

Матеріали наукових конференцій

9. Коверга С. В. Основні підходи до ідентифікації розвитку та аналізу збалансованості економічних систем / С. В. Коверга, Д.С. Степанець // Польсько-українське співробітництво в розв'язанні сучасних соціально-економічних проблем: наука, освіта, досвід : зб. тез доп. III symposium naukowe «Ukraina-Polska – Współpraca Synergetyczna» (м. Слов'янськ, 16-18 лют. 2017 р.). – Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2017. – С. 55-58 (0,24 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : проаналізовано підходи до ідентифікації розвитку підприємства. (0,12 ум.-друк. арк.).*

10. Степанець Д. С. Основні підходи до визначення дисбалансів у розвитку підприємства / Д. С. Степанець, С. В. Коверга // Перспективні напрямки сучасної науки та освіти: зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. конф. присвяченої 160-річчю від дня

¹ Включено до міжнародної наукометричної бази: Index Copernicus

² Включено до міжнародної наукометричної бази: Index Copernicus

³ Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus

народження Івана Франка (м. Слов'янськ, 19-20 трав. 2016 р.). – Слов'янськ: ДВНЗ «ДДПУ», 2016. – Вип. 1. – С. 15-18 (0,12 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : виділено ступені прояву дисбалансів у діяльності промислових підприємств (0,06 ум.-друк. арк.).*

11. Степанець Д. С. Інструментарій оцінки ефективності управління розвитком підприємства за показниками дисбалансу цільових орієнтирів розвитку / Д. С. Степанець // Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання : зб матер. IV Всеукр. наук.- практ. конф. (м. Кременчук, 18-20 лют. 2016 р.). – Кременчук: КрНУ імені М. Остроградського, 2016. – С. 134-136 (0,16 ум.-друк. арк.).

12. Степанець Д. С. Аналіз впливу глобальних дисбалансів на розвиток промислових підприємств / Д. С. Степанець // Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кременчук, 10-12 груд. 2015 р.). – Кременчук: КрНУ імені М. Остроградського, 2015. – С. 262-264 (0,09 ум.-друк. арк.).

13. Коверга С. В. Діагностичний інструментарій оцінки дисбалансів розвитку промислових підприємств / С. В. Коверга, Д. С. Степанець // Модернізація та суспільний розвиток національної економіки: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18-19 вер. 2015 р.). – Одеса: ГО «Центр економічних досліджень та розвитку», 2015. – С. 58-61 (0,23 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : визначено векторність і інтегральність характеристик дисбалансів розвитку промислових підприємств (0,11 ум.-друк. арк.).*

14. Коверга С. В. Діагностичний підхід до формування механізму вимірювання адаптивності та збалансованості процесу розвитку / С. В. Коверга, Д. С. Степанець // Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: зб. тез доп. IX Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Суми, 24-25 вер. 2015 р.). – Суми : ФОП Ткачов О.О., 2015 – С. 99-101 (0,17 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок : запропоновано механізм вимірювання адаптивності та збалансованості процесу розвитку (0,09 ум.-друк. арк.).*

АНОТАЦІЯ

Степанець Д. С. Діагностика дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованих корпоративних структур – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2018.

У роботі вирішено актуальне завдання розробки науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо діагностики рівня дисбалансів розвитку підприємств вертикально інтегрованої корпоративної структури енергетичної галузі. Обґрунтовано концептуальні положення, які передбачають оцінку рівня дисбалансу з використанням індикаторів розвитку ключових підсистем компанії та побудову діагностичної карти дисбалансів розвитку корпоративної структури, що дало змогу конкретизувати процес управління розвитком підприємств корпоративної структури з урахуванням дисбалансів та узгодження інтересів зацікавлених сторін.

Запропоновано науково-методичний підхід управління розвитком підприємств за показниками дисбалансу, який включає комплекс методів оцінки змістовних

натуральних показників на основі методу головних компонент; індексів якості управління розвитком за показниками дисбалансу, виявлення суттєвості економічних ризиків збитків від дисбалансу індикаторів розвитку методом аналізу ієрархій та можливістю на цій основі розробки стратегії розвитку корпоративної структури.

Ключові слова: розвиток підприємства, управління розвитком підприємства, індикатор розвитку, дисбаланс розвитку, вертикально інтегрована корпоративна структура.

АННОТАЦІЯ

Степанец Д. С. Диагностика дисбалансов развития предприятий вертикально интегрированных корпоративных структур. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2018.

В работе решена актуальная задача разработки научно-методических положений и практических рекомендаций диагностики уровня дисбалансов развития предприятий вертикально интегрированной корпоративной структуры энергетической отрасли.

В качестве показателя оценки развития экономической системы в работе предлагается использовать «индикаторы развития», которые позволяют судить о состоянии или изменении экономических, социальных или экологических переменных в процессе развития системы. На основании анализа понятий и категорий, формирующих основу изучения дисбалансов в экономических системах, предлагается трактовка дисбаланса развития как векторной интегральной характеристики глубины разногласия индикаторов развития предприятий, вызванная отсутствием сбалансированности функционирования отдельных бизнес-подразделений. Под дисбалансом следует понимать недопустимый уровень расхождения индикаторов развития предприятия. Диагностика дисбалансов развития предприятия – это комплекс аналитических, оценочных и прогнозных процедур, позволяющих идентифицировать интегральный уровень дисбаланса, глубину расхождения индикаторов развития корпоративной структуры и ее подсистем, соответствие их целям развития предприятий, отрасли и экономики в целом.

Обоснованы концептуальные положения, предусматривающие оценку уровня дисбаланса на основе индикаторов развития ключевых подсистем компании и построения диагностической карты дисбалансов развития корпоративной структуры, что позволило конкретизировать процесс управления развитием предприятий корпоративной структуры с учетом дисбалансов и согласования интересов заинтересованных сторон. Процесс управления развитием предприятий корпоративной структуры на основе диагностики дисбалансов может быть представлен в виде дерева решений, в котором целесообразно выделить три ветви: - определение индикаторов развития предприятий корпоративной структуры и выявления дисбалансов между ними; формирование функций и структуры диагностики дисбалансов развития предприятий в зависимости от характера изменений; разработка и реализация специфических функций управления развитием предприятий на основе диагностики дисбалансов.

Анализ дисбалансов развития предприятий Группы ДТЭК показал

изменчивость параметров, характерных для отдельных фаз и этапов развития предприятия. Выявленные диапазоны изменения индикаторов развития (верхние и нижние пределы регулирования уровня баланса в пределах зон «дисбаланс-компромисс-консенсус») позволили соотнести эти параметры с конкретными этапами развития предприятий, с учетом содержательной оперативной оценки индексов уровня баланса и индексов качества управления развитием.

Усовершенствована методика интегральной оценки качества и эффективности управления развитием предприятия по показателям дисбаланса индикаторов развития и ее применение на предприятии для обоснования и реализации стратегии развития. С помощью метода анализа иерархий дополнен методический подход оценки уровня рисков потерь от дисбалансов развития предприятий.

Предложено научно-методический подход управления развитием предприятий по показателям дисбаланса, который включает комплекс методов оценки содержательных натуральных показателей на основе метода главных компонент; индексов качества управления развитием по показателям дисбаланса, выявление сущности экономических рисков потерь от дисбаланса индикаторов развития методом анализа иерархий и возможностью на этой основе разработки стратегии развития корпоративной структуры.

Ключевые слова: развитие предприятия, управление развитием предприятия, индикатор развития, дисбаланс развития, вертикально интегрированная корпоративная структура.

SUMMARY

Stepanets D.S. Diagnosis of development imbalances of vertically integrated corporate structures' enterprises – As the manuscript.

The thesis for obtaining a degree of Candidate of Economics, specialty 08.00.04 – Business Economics and Management (by industry groups). – Donbas State Engineering Academy of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2018.

In the thesis the solution of an important task of developing the scientific and methodological ideas as well as recommendations on the diagnosing the level of imbalances of enterprises of the vertically integrated corporate structure of the energy industry were proposed. The conceptual statements, which include assessment of the level of imbalance using the indicators of development of key subsystems of the company and the construction of a diagnostic map of the imbalances of the corporate structure development were substantiated. This gave an opportunity of specification the process of managing the development of enterprises of a corporate structure, taking into account imbalances and harmonization of interests of the interested parties.

The methodical approach to management of vertically integrated corporate structure based on imbalance indicators was proposed. It includes a set of methods for evaluating meaningful natural indicators based on the method of the main components; indicators of quality control of development by indicators of imbalance, revealing the significance of economic risks of losses from the imbalance of indicators development by the method of analysis of hierarchies and the possibility on this basis to develop a strategy for the development of the corporate structure.

Keywords: *enterprise development, enterprise development management, development indicator, developmental imbalance, vertically integrated corporate structure.*

Підписано до друку 12.03.2018. Формат 60x84/16. Ум.-друк. арк. 0,9.
Обл.-вид. 0,9. Друк лазерний. Зам. № 842. Накл. 100 пр.
Видавець і виготівник
Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1633 від 24.12.2003

